

Historická detektivka z prostředí Byzantské říše

PANAGIOTIS
AGAPITOS
**EBENOVÁ
LOUTNA**

VYŠEHRAĐ

HISTORICKÁ DETEKTIVKA
Z PROSTŘEDÍ
BYZANTSKÉ ŘÍŠE

PANAGIOTIS
AGAPITOS
**EBENOVÁ
LOUTNA**

VYŠEHRA D

Tato kniha vychází s přispěním Ministerstva kultury ČR

Z novořeckého originálu Το εβένινο λαούτο,
vydaného nakladatelstvím Agra Publications roku 2003
v Athénach, přeložila Markéta Kulhánková
Typografie Michaela Blažejová
Redigovala Alena Snelling
Odpovědná redaktorka Radka Fialová
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1643. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 170 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Panagiotis Agapitos: Το εβένινο λαούτο
Copyright © 2003 by AGRA Publications
Translation © Markéta Kulhánková, 2016

ISBN 978-80-7429-940-7

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

1

PŘÍJEZD

V prvním květnovém týdnu uhodila v údolí nečekaná vedra a sežehla větší část už tak skrovné jarní zeleně. Ve vzduchu se vznášela hustá mračna žlutého prachu a sluneční odraz vytvářel bledou fata morganu. Nehybný vzduch dusného poledne otravoval těžký pach hniloby.

Muž sedící v dostavníku odhrnul přední plachtu a vyhlédl ven. Podívaná, která se mu naskytla podél cesty, oku nikterak nelahodila. Tři polonazi muži byli naraženi na ostré kůly opřené o široká prkna dřevěného pódia. Roztažené ruce měli připoutány na trámech přibitých napříč na každém z kůlů. Jejich oholené hlavy byly provazem zafixovány v záklonu. Znetvořené údy a pokřivené obličejy nepřírozeně osvětloval sluneční svit. Kůly a prkna byly pokryty zaschlou krví a výkaly. Další dvě mužská těla s useknutými předloktími a rozpáranými břichy se válela vedle popraviště. Na trámech sedělo hejno krkavců. S krákáním se vrhali na hlavy a ruce mrtvých na kůlech. Dole na zemi smečka prašivých psů s děsivým štěkotem trhala zmrzačené mrtvoly.

Muž dlouhou chvíli fascinovaně hleděl na popraviště. Tolik umírání, tolik důmyslných způsobů usmrcení, přemítal. Otočil hlavu. Asi půl míle severně za popravištěm vystupovaly z tetelícího se vzduchu obrysy cihlové hradby a čtyřbokých věží, téměř jako by se vznášely. Zavřená brána uprostřed hradby připomínala kamenná ústa. Nad ní se rýsovaly dvě dřevěné strážní budky se slaměnými stříškami, i ony v bezvětrí zcela nehybné.

Mezitím se vůz dostal do těsné blízkosti obrovského dřevěného popraviště. Zápach mrtvol a zvířecí řev byly nesnesitelné. Muž bezděky napřímil záda a ukryl se za levým závěsem.

„Jobova zvěst. Ať jim Bůh odpustí jejich viny!“ zašeptal omámeně mladík sedící vedle něj a pokřižoval se.

„Jako scéna z antického dramatu,“ poznamenal muž.

„Z antického dramatu, pane Leone? Z kterého?“ položil mladík s naivní zvědavostí nečekanou otázku.

„Zapomeň na to, Fotie. Přemýšlel jsem nahlas, to je všechno,“ odpověděl muž suše.

Mladík se zklamaně zabořil do polštářů svého sedadla. Jeho mladý, souměrný obličej, světle kaštanové vlasy a jemné prsty, jež křečovitě svíraly malou knihu, prozrazovaly vznešený původ, stejně jako zlatý prsten na jeho pravém ukazováčku. Mladý Fotios sevřel knihu ještě pevněji, až mu klouby prstů zbělely. Přes nevolnost, která ho přepadla, se pokusil znovu pohlédnout na popraviště.

Pravý závěs vozu se náhle rozhrnul a objevila se postava důstojníka na koni. Dlouhé vlasy na šíji svázané do uzlu odkrývaly pohledný obličej. Mohlo mu být kolem dvaadvaceti, ale díky živým očím vypadal mladší. Okolo krku měl ovázaný pestrý šátek a z levého ucha mu frivolně visela velká náušnice. Krátký kabátec částečně zakrýval kožený krunýř a na levém rameni mu zářily insignie drungaria* pověřeného velením nad hlídkou.

„Pane,“ oslovil muže uctivě, „právě jsme dorazili na křižovatku u vojenského ležení u Kaisareie.* Do města nám zbývá něco málo přes čtyři míle. Poslal jsem poddůstojníka se zprávou o příchodu poselstva. Možná vám budou chtít přijít naproti.“

„Děkuji ti, Petrono. Počkejme tedy na ně,“ odpověděl mu rozladěně Leon. Drungarios se rozloučil, předjel se svým koněm vůz a hlasitě zavelel. Průvod se zastavil pomalu jako těžkopádné unavené zvíře.

Leon nechal Fotia zabořeného v polštářích, opatrně vystoupil a ukryl se před sluncem ve stínu vysokého vozu. Z druhé strany vozu k němu doléhala nesrozumitelná vřava, rozkazy, výkřiky, řehtání koní, dupot a hýkání mezků. Chvilí přemýšlel, co se tam děje. Zčistajasna se vedle něj objevil starý muž shrbený věkem, oděný do dlouhého širokého oděvu z kvalitní bavlny, s vlněnou čepicí na holé hlavě. V ruce držel osušku a číši. „Možná by ses chtěl trochu osvěžit, pane,“ oslovil jej. Leon pohlédl na svého komorníka s jistým překvapením, uchopil osušku, otřel si obličej a napil se vody.

„Děkuji, Nikolae, že tě ještě neunavilo o mě pečovat,“ odpověděl mu láskyplně. „Ale postarej se radši o Fotia,“ dodal rychle.

„Ten chlapec žije jenom svými knihami. Popravdě přemýšlím, jestli nebyla chyba nechat se přesvědčit, aby mě na tomto poselstvu k Arabům doprovázel. K čemu může být prospěšný nezkušený student při diplomatické misi?“ V jeho hlase zazněl náznak útočnosti.

„Zdá se mi, že jsi jen rozčilený, můj pane,“ odvětil mu opatrně starý komorník.

„Máš pravdu, Nikolae, nechme Fotia Fotiem.“

Starý muž o dva kroky ustoupil, aby uvolnil místo pohybu-
jícímu se kolosu, který se, zbrocený potem, spěšně přibližoval.

„Jak působivé popravistiště, protospatharie!* Jistě sis ho také povšiml. Zdá se, že tady, na výspě našeho státu, mlýny spravedlnosti melou bezchybně,“ prohlásil důležitě svým školeným, hlubokým hlasem spatharios* Georgios Fasganos, vysoký, dobře živěný třicátník s pleší a beznadějně povrchní povahou, jehož oděv prozrazoval zálibu v přepychu i vybraný vkus. V jedné ruce třímал hedvábný šátek, jímž si otíral ústa a zátylek, druhou si nad pleší přidržoval slaměný slunečník.

Leon přivítal svého obřího spolupracovníka ledovým úsměvem. Nikolaos zůstal stát v nehybné úkloně. Opodál pokračovala vřava s nezmenšenou silou. Vozkové a služebnictvo vystoupili z vozů a vrhli se na pomocné vozíky se zavazadly: jedni se chtěli o přestávce napít, jiní něco sníst, další zkontrolovat stav vozů nebo napojit znavená tažná zvířata. Před Leonovým dostavníkem stál vůz s vojáky v širokých kloboucích. Na drungariův pokyn se někteří z nich zvedli a šli se postavit na stráž k těžce naloženému vozu vzadu. Táhli jej dva silní mezci a byl pevně převázán lněným plátnem. Pod hrubou látkou se rýsovaly obrysy velkých předmětů krychlových a okrouhlých tvarů, zřejmě truhel a sudů.

Zatímco služebnictvo bylo zaměstnáno u vozů, jezdci, kteří průvod doprovázeli, se s loveckými výkřiky vrhli na toulavé psy pod popravistištěm a propichovali krátkými kopími jejich vychrtlá těla. Zdivočelá zvířata se zoufalým kňučením a s pěnou a krví u huby dokonávala pod nohama koní nebo prchala zraněná do plání schovat se v keřích a houštinách.

„Měl by se tady konečně zavést pořádek. Rád bych věděl, co dělá ten hezounek drungarios,“ poznamenal Fasganos a rozhovořil se o nedbalé přípravě poselstva a celkové nedostatečnosti

celého průvodu, aniž čekal na odpověď. Leon se snažil ho nevnímat a zahleděl se přes cestu jižním směrem. V dáli se tyčila vysoká hora. Na jejím úpatí se musela rozléhat Kaisareia, sídlo nejvýznamnějšího arcibiskupa Východu a hlavní město thematu Charsianon,* jež císař založil jen před dvěma lety. Musela tam být, v oparu horkého vzduchu však nebylo vidět nic. Leon přivřel oči a pokoušel se rozeznat městské hradby, ale jediné, co viděl, byly odlesky světla nad údolím.

Hluboký hněv, který v něm rostl už několik dní, zachvátil celou jeho hrud. Cítil, jak se ta agresivní emoce rozlézala po těle, jak jej ochromovala jako náhlá bolest. Srdce mu začalo prudce bušit a ve spáncích mu pulsovala krev. Dusil jej zezadu se linoucí zápach i horko, které jako by na něj dopadalo shora. Chvilí měl pocit, že omdlí. Upřel oči k obzoru, do pravé ruky uchopil měšec, který mu visel u pasu, a vytáhl z něj menší látkový váček. Rozvázal jej, vylovil kuličku krystalické hmoty a vložil si ji do úst. Sladká chuť mastichy se mu ihned rozprostřela po patře. Poleva se rozpouštěla a aromatické opium ve středu kuličky začalo postupně zklidňovat krev pulsující mu v žilách.

Cestování neměl ani trochu rád. Všechn ten rozruch, zmatek, a především špína, jež provázely přesuny, jej odpuzovaly. A právě tady, kousek před Kaisareiou, musel čelit všemu, co nesnášel, náraz. Nejen že utrpení první části cesty trvalo skoro měsíc, že musel v horku a hnilobném zápachu čekat, než konečně bude moci vstoupit do města a odpočinout si, ale navíc na něm spočívala odpovědnost za celou misi k válkychtivému saracéenskému chalífovi.*

Samozřejmě se cítil poctěn císařovou důvěrou, ale stejně by raději zůstal v hlavním městě, než aby vedl toto poselstvo. Ale Ioannes Grammatikos, císařův rádce a důvěrník, odmítl cestovat do Bagdádu podruhé v jednom roce. A tak Theofilos začal tlačit na Leona. Ten dobře věděl, co mladý císař dokáže, když si něco vezme do hlavy. Když před třemi lety nastoupil na trůn, rozhodl se vylepšit pošramocené vztahy Římanů* s Araby a za každou cenu zastavit jejich nájezdy na římské území. Vytvoření nových themat na hranici se Sýrií bylo součástí tohoto ambiciózního plánu. Leonova mise byla již třetí v řadě a jejím cílem bylo jednak vyřešit složité diplomatické vztahy s arabským státem, jednak zkontrolovat postup vojenské reformy na východních hranicích

říše. Průvod čítal celkem dvaasedesát lidí. Všichni museli dorazit do Bagdádu a vrátit se ve zdraví domů. Především však bylo potřeba dosáhnout úspěchu ve složité misi.

Jaká hořká ironie! Vyslanec, který se měl těmito choulostivými záležitostmi zabývat, se ujal vedení poselstva poprvé. Jeho pobočník drungarios byl sice sympatický, ale spíš na okrasu. A jako kdyby tato nevýhoda nestačila, logothet* Arsaber, ten svéhlavý Armén, mu místo zkušených důstojníků vnutil nesnesitelného Fasgana jako pomocníka a mladého Fotia jako sekretáře jen a jen proto, že jeden byl jeho bratranec a druhý synovec. Fasganos se – kromě toho, že Leona špehoval pro Arsabera – nezajímal o nic jiného než jak si na exotické cestě do mytických království Mezopotámie co nejvíce užít, zatímco Fotios je přes svých šestnáct let ještě dítě, které hledí na svět skrz slovníky a příručky o řečnictví a nejeví žádné známky úmyslu dospět.

Leonovy neodbytné myšlenky přerušil zvuk polnice. Spolkl zbytky už skoro rozpuštěné kuličky, otočil se a přešel k přední části vozu. Mezitím vystoupil i Fotios a vyjeveně hleděl k vojenskému táboru. Z oblaku prachu se vynořily vlajky císařského vojska Východu. Za nimi pomalu postupovala skupina třiceti obrněných jezdců a přibližovala se ke stojícímu průvodu. Mezi vlajkami o něco před ostatními jel na koni majestátní voják, jež jako strážní andělé doprovázeli dva další jezdci.

Leon rychle požádal Nikolaa, aby mu přinesl slavnostní úřednický klobouk a dlouhou vyslaneckou hůl. Rychlými kroky se přemístil na pravou stranu křižovatky. Napravo měl sice v zorném úhlu popraviště, ale alespoň mu nesvítilo do očí slunce. Pokynul Petronovi a několika dalším vojákům, aby se postavili za něj. Fasganos a Fotios, aniž si toho všimli, se ocitli až za vojáky.

Obrnění jezdci zastavili kus od Leona. Jejich vůdce zůstal na chvíli v sedle a pozoroval skupinu okolo vyslance. Pak svižně seskočil a vykročil k Leonovi. Následovali jej jeho dva průvodci. Než se stihl majestátní muž k Leonovi přiblížit, Petronův pomocník přiběhl, aby ho představil.

„Turmarcha* Theofylaktos Hyrtakenos, správce pátého stálého vojenského ležení Východu,“ oznámil hlasitě poddůstojník a zmizel v davu svých kolegů.

Hyrtakenos stál vzpřímeně před Leonem. V nastalém tichu se začalo v horkém bezvětrí mezi oběma muži vznášet zvláštní

napětí. Turmarchovi mohlo být kolem pětatřiceti. Měl na sobě kompletní válečnou uniformu císařské jízdy: vypasovaný kabátec s dlouhými rukávy a koženými manžetami, volné kalhoty, vysoké boty sahající až ke kolenům omotané koženými chrániči. Horní část jeho těla chránil krunýř z kovových šupin, jenž pokrýval i ramena a horní část paže. Z ramenou mu splýval krátký plášť. U levého stehna mu visel na širokém kovovém pásu připevněný meč, na pravé straně váhu vyrovnával dvojhrbitý nůž s kostěnou střenkou, zavěšený na krátkém řetězu. Jeho oděv, krunýř i zbraně byly v různých odstínech černé.

Hyrtakenos na sobě neměl žádné odznaky své hodnosti. Jen na hrudi mu visel stříbrný medailon a na něm zářil rudý vír ze smaltu. Leonovy oči na vteřinu spočinuly na zvláštním šperku a posléze se střetly s pohledem vojáka. Dokonce i v záplavě slunečního světla jeho modré oči vyzařovaly chlad, který ještě zdůrazňovala bledost vojákovy obličeje, tmavý, nepěstěný vous a hluboká jizva táhnoucí se z pravé části čela až na levou tvář. Dlouhé černé vlasy mu volně splývaly na záda, obličej měl dlouhý a hubený, rty úzké a sevřené.

„Vítej, protospatharie,“ přerušil nakonec ticho Hyrtakenos a téměř neznatelně se uklonil. „Příjezd poselstva očekáváme už několik dní. Zjevně jste se cestou zdrželi,“ pokračoval mrazivě.

„Děkuji ti, turmarcho, za přivítání,“ odvětil Leon vlídně, nevšímaje si Hyrtakenova nezdvořilého tónu. „Cesta byla vskutku náročná, teď se však raduji, že jsme s pomocí Bohorodičky dorazili až sem. Jsem poctěn, že jsi jako velitel tábora vážil cestu, abys mě osobně přivítal.“

„To byl výslovný příkaz stratéga,* který tě trpělivě očekává ve městě,“ odpověděl Hyrtakenos, aniž hnul brvou.

„Je tedy čas vyrazit, turmarcho,“ odpověděl Leon, kterému bylo jasné, že většina vojenských činitelů vnímá přítomnost císařských úředníků na území ve své jurisdikci s nedůvěrou a jako nevídaný zásah do vlastních pravomocí.

Hyrtakenos se bez odpovědi otočil, nechal vyslance stát uprostřed cesty a společně se svými průvodci se vrátil ke svému koni.

„Petrono,“ zašeptal Leon, „vydej rozkazy k odjezdu a zaujmi místo v čele průvodu. Turmarcha je sice velitel tábora, ale stejně bude muset počkat, až se připraví vyslanec a jeho družina.“

„Jak poroučíš,“ procedil drungarios mezi zuby a vzdálil se. Leon podal hůl a klobouk Nikolaovi a zamířil ke svému vozu.

„S turmarchou bude asi těžké pořízení,“ poznamenal Fasganos a zvědavě čekal na reakci rozladěného vyslance.

„Ne těžší než s mnoha jinými, řekl bych.“

„A všiml sis, protospatharie, toho divného šperku, co měl na hrudi? Ten rudý vír vypadal jako... jako...“ Fasganos nechal větu viset ve vzduchu, hledaje vhodné slovo.

„Jako medúza, spatharie. Je to magický symbol pocházející z Persie nebo ještě z větší dálky, ze země žlutých Sérů.* Zřejmě jej nosí jako talisman pro štěstí v bitvě.“

„Ale to jsou pohanské pověry! Nechápu, že stratég takové věci trpí. V Konstantinopoli by bylo nemyslitelné, aby...“

„Aby to někdo nosil ve veřejně?“ přerušil ho Leon. „Nebud naivní, Georgie. Armáda má své vlastní zákony. Tos pochopil i ty sám, nemýlím-li se, při pohledu na popraviště. Běž se teď také připravit na cestu.“

„Jsem jako vždy připraven, protospatharie,“ zněl ještě Fasganův hluboký hlas, zatímco on a jeho obrovské tělo už byli pryč.

„Bože můj, tihle lidé, co mají vždycky odpověď na jazyku,“ pomyslel si znechuceně Leon. Došel ke svému dostavníku a rozhlédl se po svém nadějném sekretáři. Fotios stál nehnutě na křižovatce. Celá podívaná na něj učinila hluboký dojem. Chvíli hleděl s bázní na ozbrojence a Hyrtakena, chvíli s hrůzou na popraviště a mrtvolu na kůlech. Vypadal, jako by spolkl vlastní jazyk.

„Fotie, pohni sebou,“ zavolal Leon a nastoupil do vozu. Mladík přiběhl a mlčky se usadil vedle svého pána.

„Roztáhni závěsy, příteli. Slunce se sklání k západu a nebude od věci prohlédnout si cestou město a jeho okolí,“ prohlásil energicky Leon. Myšlenka příjezdu do Kaisareie mu vrátila něco sil a překvapivé seznámení s Hyrtakenem jej vytrhlo z melancholických myšlenek. Konečně měl před sebou skutečného vojáka, kterého by stálo za to získat za přítele, anebo by byl aspoň důstojným nepřítelem. Co z obého bude platit, se ukáže brzy.

Před vojáky Petronas poslal Doddůstojníka na koni, který nesl standartu na vztyčené žerdi tak, jak to bylo zvykem při císařských poselstvech. Na tmavomodrém poli byl podlouhlý

kříž obroubený purpurovým lemem. Na vrcholu svislého ramene byla vyšita řecká písmena X a P a nad těmito Božími iniciálami svítil zlatě vyšitý nápis *V tomto znamení zvítězíš*. Petronas zvedl žerď s modrým praporcem a vykřikl rozkaz. Odpověděl mu jeden z jezdců na konci průvodu. Tlamy a šíje tažných zvířat se napjaly pod tahem otěží, dostavníky a vozíky se daly se skřípotelem do pohybu. Turmarchovi průvodci se svými standartami a asi polovinou ozbrojenců cvalem předjeli průvod – zdálo se, že bez jakéhokoliv rozkazu svého velitele. Druhá část ozbrojenců počkala na křižovatce a zařadila se za průvod jako zadní voj.

Vztyčená kopí se blýskala ve slunečních paprscích, prapory se vlnily a standarta zasvěcená velkému vítězství zářila nad průvodem. Jaká to shoda okolností, říkal si Leon. Zítra je svátek Vítězného kříže, který spatřil Konstantin Veliký před více než pěti sty lety. Snad Vítězný kříž ochrání i naše poselstvo! S touto optimistickou myšlenkou se konečně uvolněně opřel do podušek. V téže chvíli však pocítil, jak na něj dopadá stín. Otočil se a uviděl Theofylakta Hyrtakena, vysokého a temně majestátního, po pravé straně vozu. Voják mu zdvořile pokynul hlavou a okamžitě obrátil zrak vpřed.

Barvy v údolí se změnilly a získaly onen měkký odstín typický pro odpoledne. Sluneční žár ustoupil a obrysy tmavozelených keřů byly jasnější. Trocha vláh, kterou přinášel blížící se večer, začala stahovat prach k zemi. Za chvíli se v dálce objevila Kaisareia. Široká cesta se stočila k jihu a kopírovala vyschlé koryto řeky, jež se jako úzký proužek ztrácelo za městem.

Město bylo vystavěno na úpatí hory či lépe řečeno na pahorku, který s horou spojovala náhorní plošina. Část města viditelnou z cesty obepínaly vysoké hradby. Nahoře na pahorku stála malá pevnost, spojená s městem také hradbou. Tak měli obyvatelé zajištěnu bezpečnost pro případ nepřátelského vpádu. Leon si povšiml nové techniky ve stavbě opevnění: tmavé kameny a červenavé cihly se střídaly v pravidelných řadách, což lahodilo oku. V odpoledním světle v hradbě sem tam zasvítily nepravidelně umístěné kusy bílého mramoru, použité na stavbu společně s kameny.

Na císařský rozkaz začaly v Kaisareii nedávno rozsáhlé opevňovací práce. Jak si Leon pamatoval z četby novějších kronik, při velkém vpádu Arabů zhruba před sto lety bylo město skoro

úplně zničeno. Ohrožen byl dokonce i chrám svatého Jana Křtitele, v němž se nacházel hrob Basileia Velikého. Jak drsnou dobou musely být první roky vlády Leona Syrského, přemítal, vzpomínaje na rozporuplná vyprávění o svém jmenovci císaři, udatném vojevůdci a významném zákonodárci.

Zdá se, že nový stratég se snažil dělat svou práci dobře a hradby nechal důkladně vyspravit. Postavit opevněnou akropoli byl také rozhodně dobrý nápad, pomyslel si Leon. Teď jen aby tak důkladné opevnění neskytalo útočiště pro povstalecké rejdy.

„Jsme u cíle, pane Leone,“ zvolal nadšeně Fotios. „Vidím hlídky na hradbách.“

„Zvláštní,“ poznamenal Leon. „Slunce ještě nezapadlo a už cítím, jak se vzduch ochlazuje.“

„Tak tomu tady na náhorní plošině bývá,“ ozval se drsný hlas Hyrtakenův. Leon na něj docela zapomněl. „Pane,“ pokračoval turmarcha, „jdu udělit rozkazy, aby nás vpustili do brány,“ a vyrazil dopředu.

Zanedlouho se ozvala polnice Hyrtakenovy družiny. Odpovědělo jí několikrát zatroubení oním nosovým zvukem, který vydává býčí roh. Velká městská brána byla už zavřená, protože právě minula hodina večerky. Protože však přijíždělo císařské poselstvo doprovázené družinou samotného velitele vojenského tábora, stráž se opřely do obrovských dvoukřídlých vrat a ta se začala znovu otevírat. Ohromná křídla se s unaveným skřípětem rozevřela směrem dovnitř a odkryla špalír vojáků vyrovnaný po obou stranách cesty. I když sem světlo zapadajícího slunce ještě dopadalo, vojáci už drželi v rukou dlouhé pochodně hořící koudelí a dehtem. Večerní stíny už se ostatně rýsovaly na tvářích i hradbách.

Průvod prošel branou a zastavil se na otevřeném prostranství vedle stanoviště hlavní hlídky. Z různých míst bylo slyšet rozkazy, až se nakonec všichni rozmístili tak, že byli připraveni na formální, ale povinnou identifikaci příchozích. Hyrtakenos si vyměnil několik slov s důstojníkem u brány a pak oba pěšky zamířili k Leonovu vozu. Petronas sesedl z koně a vyšel jim v ústřety.

„Můj pane,“ oslovil Hyrtakenos Leona, „dovol, abych ti představil drungaria Oresta, stratégova pobočníka, který dnes velí u západní brány.“

„Drungarie,“ pronesl obřadně Leon, „ve jménu našeho vznešeného císaře Theofila tě zdravím jakožto vyslanec Římské říše. Doprovází mě můj druh spatharios Georgios Fasganos, císařský pokladník, můj sekretář silentarios* Fotios, dále můj pobočník drungarios Petronas a pod jeho velením osm jezdců a dvanáct přších vojáků, dále pak nezbytné služebnictvo, celkem dvaadesát lidí. Svěřuji ti tyto pověřovací listiny s pečeti patrikia* logotheta, abys je mohl předat stratégovi. Od této chvíle, dokud nepřekročíme hranici mezi Římskou říší a územím Saracénů, je poselstvo pod ochranou velení thematu Charsianon.

„Vznešený protospathrie,“ odpověděl vážně mladý důstojník, „jménem prokonzula,* patrikia a stratéga Nikefora Anthraka, správce thematu Charsianon, tě s veškerou úctou náležející tvé osobě i tvému úřadu srdečně vítám. Děkuji ti za pověřovací listiny, jež s respektem беру do svých rukou. Mám od stratéga rozkaz postarat se o bezpečnost tvou i tvou družinu. Následujte mě tedy prosím, dovedu vás na místo, které stratég určil za váš přechodný domov.“

Drungarios si položil pravou ruku na srdce, uklonil se a otočil, aby nasedl na svého koně. Totéž učinil Hyrtakenos. Petronas následoval Oresta a současně dal rozkaz svinout prapory a spustit kopí, neboť vstoupili do města a jeho vojáci přestali být odpovědní za bezpečnost poselstva. Dva Orestovi poddůstojníci vedli vojáky a jezdce z průvodu i s jejich vozy do malých kasáren, jež se nacházely jižně od brány. Turmarchovi pobočníci a obrnění jezdci se vzdálili. Hyrtakenos zastavil svého koně proti vyslancovu vozu a pohleděl na Leona, aniž ovšem učinil byt jen formální zdvořilostní posunek.

Průvod se dal znovu do pohybu. Ze svého sedadla Leon zpozoroval velkou plochu země ležící ladem, která vypadala jako opuštěné polnosti. Bylo vidět i několik ruin starých staveb, které jako by ve světle pohybujících se pochodní rostly před očima. Vlahá noc převzala vládu nad krajinou.

2

CHYBA

Večerní bohoslužba u svatého Jana Křtitele trvala déle, než bylo obvyklé. Arcibiskup Petros, důstojný sedmasedmdesátiletý stařec, inspirován nadcházejícím svátkem, se rozhodl před koncem liturgie pronést kázání o spásné síle Vítězného kříže. Konec konců těch třicet let, co žil v Kaisareii (nastoupil do úřadu ještě za slavných časů patriarchy Tarasia!), byl přesvědčen o tom, že bylo jeho povinností vůči tomuto svatému stolci, nadřazenému ostatním arcibiskupstvím, aby se vždy co nejlépe staral o své stádo – tak jak to činil onen výmluvný hierarcha, hlasatel pravdy, zastánce chudých a obránce spravedlnosti, prototyp dobrého biskupa Basileios Veliký z Kappadokie.* Stařec se však poněkud ztratil ve svých myšlenkách a kázání se protáhlo.

MLADIČKOU Eufrosynu neobtěžovala ani délka bohoslužby, ani zamotané arcibiskupovo kázání. Seděla tiše na svém sedadle za kamennou kazatelnou v části vyhrazené ženám. Chrám byl úchvatný. Světlo stovek svící ve svícnech a lustrech propůjčovalo podlouhlé úzké stavbě fantastické rozměry. Stěny byly obloženy barevným mramorem, jehož kresba připomínala rozvlněnou vodu. Třpytivé mozaiky s nádobami, květinami a listovým šplhaly nahoru po klenbě. Podlahu pokrývaly tlusté koberce se složitými vzory. Vzduch byl naplněn vůní kadidla a prodchnut tichým zpěvem. Extatická atmosféra v Eufrosyně vyvolala pocit radosti, dnes večer o to silnější, že se vyzpovídala svému duchovnímu otci a dostalo se jí daru svatého přijímání. Tak nějak, představovala si, to musí vypadat v ráji.

Vedle dívky seděla asi čtyřicetiletá žena oděná v černém. Silná látka jí zahalovala hlavu i ramena a vidět bylo jen bledý, už zestárlý obličej, který se otočil k dívce s pohledem překypujícím oddaností. Theoktiste, Eufrosynina věrná chůva, v domě

kaisarejského soudce Stefana sloužila už mnoho let. Vychovávala Eufrosynu odmalička a pečovala o ni jako o vzácný stromek ve chráněné zahradě. Bylo tomu už třináct let, co soudcová žena zemřela při porodu. Jakožto uměřený a zbožný muž se odmítl znovu oženit. Celé bříme dívčiny výchovy tedy spočinulo na Theoktiste a ta si s úkolem poradila víc než dobře. Teď se ovšem Eufrosynin otec rozhodl provdat svou jedinou milovanou dceru za jednoho z kaisarejských mladíků, jejichž rodiče o její ruku vytrvale žádali. Theoktiste pana Stefana samozřejmě chápala, ale přesto se jí srdce svíralo při pomýšlení na to, že Eufrosyne brzo bude muset opustit domov.

Takové praktické myšlenky dívku netrápily, nechala se pohltit mystickou silou liturgie a slibnou představou nebeského ráje. Když arcibiskup Petros posléze našel nit svých myšlenek, dokončil kázání a pěvci mohli konečně spustit závěrečný žalm, blížila se čtvrtá hodina večerní. Za dvě hodiny bude půlnoc.*

„Je čas jít,“ řekla potichu Theoktiste a položila ruku na dívčino rameno. Eufrosyniny kaštanové vlasy zářily zdravím a mládím stejně tak jako její černé oči, jejichž šikmé linie byly ukončeny elegantně tvarovaným nosem. Dívka nepatrně svařila své klenuté obočí, ale poslušně vstala a následovala svoji milovanou chůvu. Ta jí připevnila na vlasy závoj, který zakrýval celou dívčinu hlavu. Z chrámu už odešla většina lidí, a tak se nemusely u východu tlačit. Theoktiste ještě pozdravila několik žen, které čekaly v chrámové předsíni na své muže, a potom, držíc dívku za ruku, zamířila rychlými kroky ke klenuté bráně, která oddělovala atrium od hlavního nádvoří.

Prošly kamennou branou, pokřižovaly se, ale nezastavily se, aby si přečetly epigram, který opisoval půlkruhový profil oblouku.

*Hospodin pozná,
kdo je spravedlivý a kdo bezbožný,
ten však, kdo křivdu miluje,
nenávidí svoji vlastní duši.*

Proč by se ostatně měly zastavovat? Pod složitou klenbou metropolitního chrámu procházely téměř obden. Každý oblouk se honosil alespoň jedním nápisem. Nebyl důvod věnovat jim pozornost zrovna dnes večer, navíc v tak pokročilou hodinu. Nevěnovaly pozornost ani žebrákovi, který stál skloněný vedle

vhodu. Musel to být bývalý mnich, protože měl na sobě roztrhanou kutnu, v níž se ztrácelo jeho vyhublé tělo.

„Smilujte se nad hříšníkem, bratři, pro lásku Boží. Smilujte se nad hříšníkem, bratři,“ skřehotal a jeho rty při tom odhalovaly pár zbylých zubů, zažloutlých a zkažených. Kdosi vhodil měďák do hrnku, který žebrák držel v umazaných prstech.

Theoktiste a Eufrosyne už vyšly na nádvoří. Prodavači, kteří celý den nabízeli věřícím všechno, co může člověk potřebovat při návštěvě Božího příbytku, už měli před svými třemi budkami sbalenou svoji živnost a odešli zaplatit denní nájem správci chrámu. Theoktiste se zastavila u brány vedoucí na hlavní ulici a z vaku vytáhla lucernu, již se chystala osvětlit tmavé uličky. Zapálila knot o jednu z pochodní upevněných na sloupech brány. Zatímco se chůva věnovala rozsvěcování lucerny, Eufrosyne ucítila na kůži noční chlad. Přistoupila ke sloupu, blíž k teplu plamene pochodně, a bezděky zvedla hlavu.

*Služte Hospodinu s bázní
a jásejte s chvěním.*

Četla pozorně to působivé poučení nápisu, který jako by se nad ní vznášel. Mimovolně si vybavila pokračování žalmu, který se v hodinách řečtiny naučila už jako malá:

*Držte se tohoto učení,
aby se jednoho dne Pán nerozlítíl,
kdybyste sešli z cesty spravedlivých.*

Slova splynula jako vánek z jejích jemných rtů, doprovázena pocitem strachu, protože to musela být hrozná věc, když člověk sejde z cesty spravedlivých určené Bohem. Vroucně se pokřižovala, upravila si na prsou dlouhý plášť a vsunula ruce do rukávů.

„Říkalas něco, zlatíčko?“

„Ne, ne, nic,“ odpověděla dívka, ale nedokázala skrýt rozrušení, které se jí najednou zmocnilo.

„Co se děje? Celá se třeseš!“ zvolala Theoktiste neklidně.

„To nic není, jen mi začala být zima, zatímco jsi zapalovala lucernu.“

„No prosím, to je z toho, že jsme se tak opozdily a zastihl nás noční chlad. Pojď ke mně.“ Vzala ji do náruče a políbila

na růžovou tvář. „Nenechám svoji holčičku mrznout samotnou na ulici. Rychle, ať už jsme v domě tvého otce.“

Vyšly z brány a ocitly se na hlavní ulici, která rozdělovala město na jižní a severní čtvrtě. Pár chodců procházelo rychlým tempem, dva jezdci z hlídky šli pěšky vedle svých koní směrem ke stratégovu paláci na západě. Theoktiste zvedla ruku s lucernou do výše a druhou uchopila ručku Eufrosyny, přešla ulici a zamířila k zastřešené kašně s kohoutky ve tvaru zvířat. Obešly nádrž a pokračovaly jižním směrem přes náměstí, které bylo za ní. Náměstí protínala cesta, která vedla k jižní bráně města a pokračovala na pahorek s pevností a dál do hor. Kolem dokola byly dvoupatrové domy, mezi nimiž se sem tam otevíral prostor pro úzké uličky ztrácející se ve tmě.

Ve světle lucerny spatřily blížít se dva vysoké štíhlé stíny s holemi v rukou a pytlí na ramenou. Překvapeně se zastavily. Jak se postavy přibližovaly, Theoktiste z jejich oděvu pochopila, že jsou to arabští žebráci. Jedině oni ze všech jinověrců, co žili ve městě, nosili vysoké plstěné čapky, krátké kabátce a nabírané kalhoty. Kolem krku a ramen měli ovinuté dlouhé vlněné šátky. Žebráci přistoupili k ženám. Mladší, bezvousý chlapec, natáhl ruku.

„Ve jménu jediného Boha a našeho otce Abrahama, podarujte chudšase tím, co vám přebývá,“ oslovil je řecky. Eufrosyne pohlédla váhavě na Theoktistu, ale ta neměla čas na žebráky z kmene konkubíny Hagar.

„Běžte si žebrat ke svým, k Jezdci a na východní náměstí,“ odsekla chlapci.

Ženy pokračovaly svou cestou a žebráci se beze slova vydali směrem ke kašně. Další postava, zahalená do roztrhané hnědé kutny, rychle přeběhla náměstí. Theoktiste a Eufrosyne se vydaly jednou z uliček. Z pravé i levé strany ji lemovaly jednopatrové domky ohrazené vysokými zdmi. Ženy už byly dost daleko od hlavní ulice i od náměstí. Ulička byla tichá a okna všech domů zavřená. Světlo Theoktistiny lucerny slabě blikalo a bledý půlměsíc se ukrýval někde za střechami. Až v té chvíli si věrná služebnice soudce Stefana uvědomila, jak temná byla noc. Nebyla snad chyba, že nepožádala někoho z chrámu o doprovod? Ale proč takové myšlenky? Jaké nebezpečí by mohlo číhat ve čtvrti Patriki, kde bydlela místní honorace?